

Pituk József és az itáliai életérzés

OLASZ SZÍNEKBŐL SZÜLETŐ FÉNYPOÉZIS

„Életem egyik legnagyobb élménye a kert. A Paradicsom, az elveszett. Fától fáig zarándokok, és Aki adta a Fényt és gyönyörködteti a szemet, illatok, zamatok tiszta öröme nyújtja” – írta Pituk József egy saját magáról szóló, lírai hangvételű könyvben.

Magyar volt, Magyarországon élt a festőművész, de a magyar állam még az 1960–1980-as időszakban sem ismerte el, pontosabban: mellőzte művészetét.

Külföldön elismerés övezi, méltányolják rajztudását, értékelik kolorizmusát. Sikert sikerre halmoz, itthon pedig konok hallgatás veszi körül. Az állam részéről még az említett 60-as, 80-as évek egyházi megrendelése is csak visszautasítást váltottak ki. (Az egyházi megrendelések közül legjelentősebb, Pituk színes üvegablakai között is nagy jelentőségű állomás a budapesti Szent István Bazilika Szent Jobb kápolnája. Itt hat, Árpád-házi szentet ábrázoló ablaka áll, amelyeket új keletű hanyagság miatt ma az egyház is elhallgat. Ez különösen fontos, mert a Szent István Bazilika a turizmusnak is egyik központi témája – de az alkotó neve nem hangzik el, nevét még a Szent Jobb kápolnában sem tüntetik föl.)

Művei külföldön a belőlük sugárzó hit és humánus erejével hatnak nézőikre. Nem véletlen, hogy elsősorban éppen Olaszország fogadja szívébe, megéri és megéri művészetét, mondanivalóját.

1975-ben Milánóban nagydíjat nyer. Felfedezik és meghívják Ausztriába, Hollandiába, Finnországba, Németországba úgyszintén. Bécsi kiállítása után, 1970-ben mintegy száz alkotását láthatják az érdeklődők a Stift Göttweig termeiben. Ezekben az években egyébként négy felkérésnek tesz eleget, kettő Ausztriából, kettő pedig Olaszországból érkezik. Igen érdekes, amit az 1975-ös milánói kiállítás katalógusában Galileo Gentile művészeti író állapít meg róla. Szerinte a művészete és élete közötti viszonyra elsősorban az egyenlőség és a kölcsönösség jellemző, nincs benne eltérés és ellentmondás.

Nagyszabású bemutatók keretében olajfestmények, rézkarcok, Dante-illusztrációk és tusrajzok képviselik művészetét. Szinte fél Európában hírnevet szerzett önmagának és nemzetének az az ember, aki 1906-ban született az akkori Magyarországon, Selmecbányán (ma Bańska Stiavnica, Szlovákia) és 1991-ben halt meg Budapesten.

Pituk József az 1930-as években Glatz Oszkár (jelentős magyar festő és művészpédagógus) növendékeként indult. A természetelvű festészet útját járta. Ebben a felfogásban vallott környezetéről tájképekben, életképekben, rézkarcokban, nagyszerű portrékban és filozofikusan elmélkedő, olykor groteszk hangütésű grafikáin. Művészete tágas művelődéstörténeti érdeklődésének tükrét is adja. Az életmű ismeretében elmondható, hogy kerülte a tünékeny stílusirányzatokat, megtagadta az 1950-es évekre jellemző pártos realizmust, elutasította az esztétikai nihilizmust és nem hódolt az absztrakciónak sem.

Akár olajat, akár temperát, akvarellt, gouache-t használt, művein impresszív hangulatok varázsa jelenik meg: a fényözönbe foglalt, a napi gondokon felülemelkedő derű. Elsőrendű kolorista volt, aki a színekben rejlő fényhatásokat szuggesztív erővel használta ki.

Festészete: színekből születő fénypoézis. Olyasmi, amire azt lehetne mondani: életérzés.

Keresztény gondolkodású, mélyen istenhívó ember volt. Életének ez éppúgy természetes része, mint a művészet: a Szépség és az Igazság keresése.

Pituk József művészeti erényei, életszeretete és színharmóniáinak gazdagsága teljes ragyogásában a templomok számára álmódott és megvalósított üvegfestményeiből árad. Örömteli, derűs hite a Szépség és Örökkévalóság párosában csendül ki legtisztábban.

Lényeges optikai tudnivalók ismeretében tervezi és valósítja meg a monumentális műveket.

Rajzművészete merőben más világot kutat és jár be. Rajzain és rézkarcain a filozofikus hajlamú, erős intellektussal megáldott mester nyilatkozik meg, aki mind gyakrabban fordult a magyar és a világirodalom egy-egy remekéhez, mint forráshoz.

Grafikáin – az egyetemes érvényű kérdések felvetésén túl – életünk belső fonáságai, visszasságai, ellentmondásai foglalkoztatták. Munkásságában sokféle eljárást és módszert alkalmazott, tusrajzot, rézkarcot, litográfiát és másokat. Kiváló rajzkészsége remekművek illusztrálása közben bontakozott ki úgy szakmailag, mint tartalmilag. A próféták, az evangélisták, Homérosz, Dante, Cervantes révén mond véleményt az ember történelmi sorsának fordulatairól. Véleményt mond azokról a felmagasztaló konzekvenciákról, amelyekkel a tudomány, a képzelet, a megérzés hőseinek, vértanúinak áldozatkészsége, elszánt hűségük és hitük jár.

A legmaradandóbb és legteljesebb élményt Dante Isteni Színjátékhoz született illusztrációi jelentik. Szinte hömpölyögve, egyik a másikon átbukva kergetik egymást vonalak és gondolatok.

Pituk József műve sokkal több – és más is – mint csupán a ghibellin-pártkölteményhez fűzött, figurális képkeséret. Rajzművészeti parafrázist alkotott. Megközelítőleg 15 év alkotómunkájával az 1980-as évek közepéig a Divina Commediához száz tusrajz született, ezen felül több jelenetet rézkarcban is megformált. A Pokol, a Purgatórium és a Paradicsom egyes részleteihez készült legszebb lapokkal találkozott Milánó értő közönsége 1975-ben. A művész többek között éppen ennek a művészi munkának elismeréseként (is) kapta meg a már említett nagydíjat.

Munkáin érzékletesen ábrázolja az élhető olasz kisváros, a 20–40 ezer lakosú település életét, hangulatait. Különös affinitása van az itáliai életérzés ábrázolásához. Olaszországon belül sikert és elismerést arattak képei többek között Padovában, Bassano del Grapában, Firenzében – a neve és célja miatt mindenképpen illetékesnek tekintendő Galleria „Casa di Dante” kiállítótermében –, valamint Velencében és Vicenzában is.

Szerette a kertet – áll saját vallomásaiban. Ezzel – és az elismerésekkel – együtt ismét és ismét visszatért Budapestre, Fő utcai, kert nélküli, ötödik emeleti műteremlakásába.

Benedek Katalin